
CONSIDERAȚII PRIVIND ARMAMENTUL UTILIZAT DE TRUPELE ROMÂNE ÎN CAMPANIA DE ELIBERARE A ARDEALULUI - 1919

Marius RĂDULESCU*

Cuvinte cheie: *divizie, artilerie de munte, cavalerie, cale ferată.*

Keywords: *division, mountain artillery, cavalry, railway.*

Abstract

The work-paper presents some considerations about the military evolutions that conducted to the Transylvania liberation. The huge difficulties were conducted to the situation in the spring of 1919 year could have a result by the efforts of entire Romanian Military capacity. Nor the understanding with Allies, nor the Romanian people choice at the Great National Assembly of December 1st at Alba Iulia were enough to fulfil the national desire of unification. The Romanian Army was necessary to hardly fight in order to accomplish this task.

Introducere

Nici înțelegerile semnate cu Aliații, nici voința exprimată de poporul român locuitor al teritoriilor din Monarhia Austro - Ungară la 1 decembrie 1918 nu au fost suficiente pentru a asigura României desăvârșirea idealului național. Ca de atâtea ori în istorie, acest deziderat a necesitat în cele din urmă intervenția militară pentru apărarea drepturilor naționale.

Contextul strategic

În toamna anului 1918 forțele Puterilor Centrale erau înfrânte pe toate fronturile și antrenate într-o retragere grăbită spre interiorul imperiilor respective.

Armata Makensen se retrăgea din fața forțelor franceze și aliate ale generalului Franchet d'Espèray, ajunse pe linia Dunării. Liniile lor de retragere erau prin Muntenia, peste Carpați, prin Transilvania și de-a lungul Dunării¹.

Armata Imperiului Austro - Ungar era în plin proces de disoluție, formându-se subunități pe criterii naționale care se grăbeau să se alăture luptei de eliberare a popoarelor lor. În multe părți izbucniseră focare de rebeliune comunistă.

Capacitatea de luptă a armatei române

În acest context strategic favorabil, Regele Ferdinand I decretează mobilizarea armatei române și reîntrirea în război alături de aliați. Acțiunea concretă însă, era îngreunată de o serie întreagă de restricții rezultate din situația țării, urmare a armistițiului și păcii de la Buftea.

* Ph. D., CN ROMARM SA - S Electromecanica Ploiești SA.

¹ Petre Otu, *Romania în Primul Război Mondial*, Vol. 4, Editura Litera, București, 2018, p. 97.

Fig.1. Debușarea inițială a trupelor române în Ardeal²

Nu puteau fi mobilizate pe moment decât diviziile din Moldova, restul oamenilor fiind lăsați la vatră în teritoriul ocupat. Armament, muniții, echipament de subzistență se găseau în cantități suficiente dar nu puteau fi utilizate eficient din cauza capacității mici de transport. Lipseau furajele și caii, ceea ce crea mari probleme pentru deplasarea artileriei și mișcarea coloanelor de aprovizionare.

În primele momente s-a putut dispune de următoarele unități:

- Diviziile 9 și 10 Infanterie, Diviziile 1 și 2 Cavalerie - dislocate în Basarabia
- Divizia 8 Infanterie - dislocată în Bucovina
- Diviziile 6 și 7 Infanterie, Diviziile 1 și 2 Vânători - disponibile pentru Ardeal

Unitățile erau încadrate cu efective reduse (1300 - 1500 soldați pentru un regiment de infanterie și până la 800 de soldați pentru unul de vânători) și dispuneau de o artilerie redusă la câteva baterii de divizie.

Instrucția trupelor era bună, comanda experimentată și moralul ridicat.

Primele trupe române peste Carpați

Forțele române au început trecerea Carpaților prin pasurile Moldovei, ocupând inițial Ținutul Secuiesc, pe cursurile superioare ale râurilor Olt și Mureș, utilizându-se bogata rețea de căi ferate din zonă. Debușarea în Ardeal s-a efectuat treptat, unitate cu unitate, ocupându-se o zonă care a fost extinsă spre nord, până la linia Dej - Gherla și spre sud, până la Sibiu. În adâncime, înaintarea s-a oprit pe linia Mureșului. Primele unități transportate au fost cele din Divizia 7 Infanterie, sub comanda generalului Traian Moșoiu - ofițer provenit din armata Austro - Ungară, ulterior unități ale diviziilor 1

²*Ibidem*, schița 3.

Vânători - general Aristide Lecca, apoi 6 Infanterie și 2 Vânători, mai puțin un regiment de infanterie reținut în capitală și un regiment de vânători trimis să securizeze zona minieră Petroșani. În acest fel, structura trupelor române trecute în Ardeal era următoarea:

Unitatea	Batalioane	Escadroane	Baterii
Divizia 6 Infanterie	12	1	3
Divizia 7 Infanterie	9	1	3
Divizia 1 Vânători	6	1	4
Divizia 2 Vânători	8	1	4
Total	35	4	14

Diviziile 6 și 7 Infanterie aveau ca suport câte un batalion de geniu. Din totalul artileriei 8 baterii erau de câmp, 4 de obuziere și 2 de munte.

Fig. 2. Lansarea ofensivei de pe aliniamentul Mureșului³

Unitățile ardelenesti

În Ardeal se formaseră gărzii naționale românești, ungurești și săsești care asigurau o oarecare ordine și siguranță comunităților respective. Se creau primele unități militare românești, formate din ofițeri și soldați de origine română din fosta armată

³George Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei*, Editura Militară, 2009, schița 5.

Austro - Ungară, voluntari și militari repatriați din alte zone ale imperiului, sau din prizonierat. Majoritatea erau echipați și dotați cu efecte și armament din depozitele fostei armate imperiale.

Fig. 3. Armament de proveniență austriacă al unităților ardelenesti: Pistol Steyr-Roth, Stielhandgranatte, Pușcă și Carabină Manlicher md. 1895, Pușcă - mitralieră Maxim 08/15, Mitralieră Schwarzlose md. 1907, Tun de câmp cal. 80 Skoda md. 1905⁴

Aceste unități s-au organizat treptat, pe măsură sporirii efectivelor și sub controlul Comandamentului Trupelor Române cu sediul la Sibiu, condus de Generalul George Mărdărescu.

În lupta de eliberare a teritoriului, aceste unități au acționat astfel

- Regimentul de Infanterie Beiuș - atașat la Divizia 2 Vânători
 - Regimentele Alba-Iulia și Avram Iancu - ordine interioară
 - Diviziile 16 și 18 Infanterie (24 de batalioane fără cavalerie și artilerie)
- rezervă

⁴ În dotarea bateriei de artilerie a regimentului ardelenesc Beiuș.

Ca exemplu se redă organizarea Regimentului de Infanterie Beiuș:

- Stat Major
- 3 batalioane infanterie (9 companii)
- Companie mitraliere (12 piese)
- Pluton cavalerie
- Companie geniu
- 2 plutoane transmisiuni.
- Companie jandarmi
- Baterie artilerie de câmp (4 x 80 mm⁵)
- Grupare servicii
- Spital de campanie

Efectivul total al unității se ridică la peste 4.000 de militari.

Situația forțelor beligerante

Din februarie până în aprilie 1919 comandamentul a dus o susținută acțiune de consolidare a forțelor armate din Ardeal. Astfel, s-au adus toate unitățile organice ale diviziilor, inclusiv artileria, subunități suplimentare de artilerie (de câmp, obuziere, de muniție⁶, autotunuri), subunități speciale (pionieri, motomitraliere) și s-a organizat Grupul Aerian al armatei din Transilvania.

S-au mai adus unități de cavalerie (Divizia 2 Cavalerie - cu brigăzile 2 și 3 și Brigada 5 Roșiori Independența) precum și Regimentul 7 Infanterie, păstrat grupat ca rezervă și pentru siguranța spatelui.

S-au organizat trupe locale de grăniceri și jandarmi însărcinate cu menținerea ordinii. S-au îmbunătățit condițiile de mobilitate prin achiziționarea de cai pe plan local, de la Armata Makensen în retragere și de la armata franceză de la Dunăre.

Forțele maghiare

La linia de contact, ungurii aveau trupe a căror efective se ridicau la peste 22.000 de soldați. Imediat înapoia lor se găseau unități în curs de echipare cu efective de cca. 48.000 de soldați. În dreapta Tisei și la Budapesta erau recrutate și în curs de organizare efective de cca. 80.000 de soldați.

Trupele care puteau interveni direct în luptă aliniau 80.000 de soldați, 137 de piese de artilerie, 5 trenuri blindate, 4 autoblindate și o escadrilă de aviație. Armamentul infanteriei era bun, ea dispunând de numeroase mitraliere și puști mitraliere. Artileria nu era structurată pe calibre și misiuni dar totuși dispunea de un număr semnificativ de piese grele, printre care și o baterie cal. 305 mm. Acoperirea aeriană era asigurată de un număr relativ mic de aparate de vânătoare și observație cu caracteristici bune. Acest număr putea fi menținut operativ prin rezerve aduse din zona Budapestei unde exista un parc important de aviație.

⁵ Dispunea și de muniție cu gaze.

⁶ 5 baterii de munte, la dispoziția comandamentului, au fost alocate în general pe lângă unitățile din prima linie.

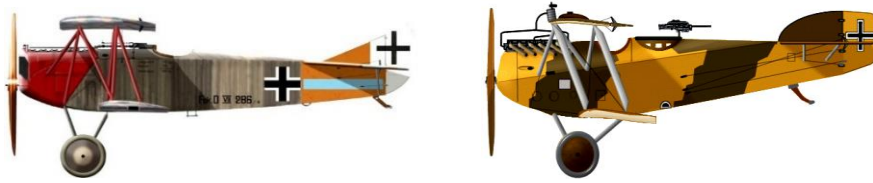

Fig. 4. Avioane Fokker D VII și Ufag C.I. ale forțelor maghiare

Unitățile maghiare erau eterogene: alături de trupe foarte bune (regimentele imperiale, divizia de secui), disciplinate și cu o instrucție avansată existau multe unități alcătuite în pripă, pe baza ideologiei bolșevice, aproape neinstruite și lipsite de coeziune. Moralul tuturor era însă înalt.

Forțele române

În ajunul ofensivei, Comandamentul român reușise să completeze unitățile din Ardeal, să aducă noi unități și subunități din Regat, să instruiască și să organizeze unitățile ardelenesti, să asigure armamentul, muniția, echipamentul, subzistențele și furajul necesare operației planificate. În special, se reușise completarea numărului de cai pentru cavalerie, artilerie și coloane, cea ce conferea o bună mobilitate armatei noastre. Tabloul forțelor disponibile se prezenta astfel:

Unitatea	Batalioane	Escadroane	Baterii	Efective
Divizia 6 Infanterie	12	1	8	8400
Divizia 7 Infanterie	12	1	8	9500
Divizia 1 Vânători	8	1	8	6500
Divizia 2 Vânători	8	1	8	6500
Divizia 2 Cavalerie		16	3	3200
Brigada 5 Roșiori		8		1200
Divizia 16 Ardelenească	12			9900
Divizia 18 Ardelenească	12			9900
Regimentul Beiuș	4		1	4000
Artilerie de munte, Autotunuri			5 + 2	
Regimentul 7 Infanterie	3			2100 ⁷
Total	71⁸	28	43⁹	61200

Forțele române alinau puțin peste 60.000 de soldați cu 172 de piese de artilerie și un tren blindat. Ușoara inferioritate numerică era compensată de disciplină, organizare și instrucție superioară. Cele 28 de escadroane de cavalerie (5600 de săbii), 3 baterii de artilerie călăreață, 2 baterii de autotunuri grupul de motomitraliere

⁷ Diviziile 6 și 7 Infanterie aveau și câte un batalion de pionieri, cu subunități de trecere râuri și comunicații.

⁸ Majoritatea surselor dau totalul de 68 de batalioane - fără Regimentul 7 Infanterie - aflat totuși la dispoziție.

⁹ Numărul bateriilor apare în diferite surse 45, 46 sau 48; am considerat numai bateriile operative.

constituiau un mare avantaj pentru ofensivă, permițând comandamentului să alcătuiască grupuri de luptă suuple, mobile și să execute manevre de flanc și în adâncime.

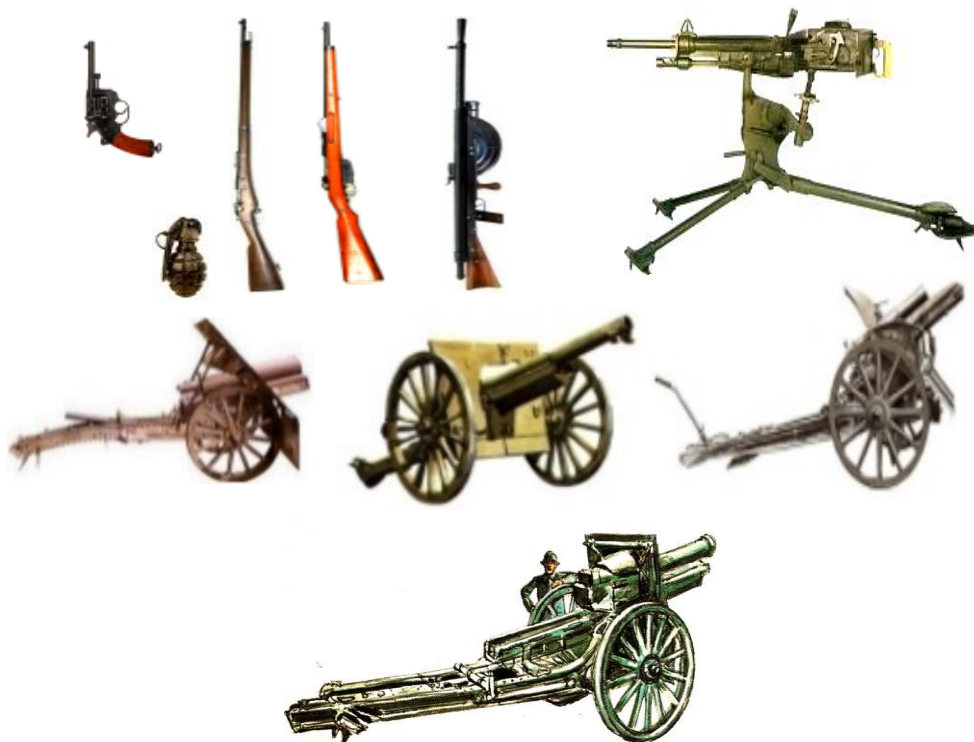

Fig. 5. Armament de proveniență în general francez al unităților românești:

Revolver St-Etienne, Grenada F-1, Pușcă Berthier md. 1907, Carabină Manlicher md. 1893, Pușca - mitralieră CSRG md.1914, Mitralieră St-Etienne md. 1907, Tun de munte cal. 75 Krupp md. 1912, Tun de câmp cal. 75 Puteaux md. 1897, Obuzier divizionar cal. 105 Krupp md. 1910, Obuzier greu cal. 155 Schneider md. 1915¹⁰

Totodată s-au luat măsuri de organizare a aviației. Având inițial o singură escadrilă cu 4 aparate, s-a ajuns să se dispună de un întreg grup aerian organizat pe 3 escadrile cu un total de 18 aparate (din care 5 de captură).

Fig. 6. Avioane românești de lupta Nieuport - 17 Bis și Sopwith 1 ½ Strutter

¹⁰ Piese de artilerie grea au fost disponibile numai în partea a doua a campaniei, în luptele de pe Tisa.

Escadrilele, atașate în general diviziilor din linia I, au avut o organizare mixtă (atât avioane de vânătoare, cât și bombardiere ușoare de observație) pentru a putea satisface nevoia de informații a comandamentelor și apărarea aeriană a trupelor. Aparatele de captură aveau în general caracteristici bune, fiind exploatate ușor de echipajele noastre.

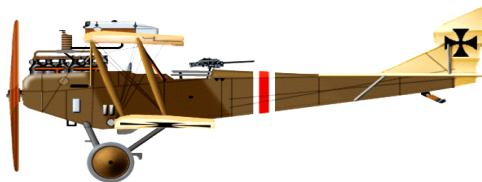

Fig. 7. Avion Hansa Brandenburg C1 de captură¹¹ utilizat de aviația română

Trupele române erau bine încadrate, disciplinate, perfect instruite și cu o dotare bună. Moralul era ridicat; după 3 ani de zile de luptă în condiții grele cu cele mai bune unități ale imperiilor centrale, după lupta de curățire a ținuturilor estice de bandele rusești bolșevizate, soldatul român nu se teme de nici un dușman.

Ofensiva din aprilie 1919

În vederea ofensivei forțelor românești au fost organizate în două grupări de luptă:

- Gruparea de Nord, sub conducerea generalului Traian Moșoiu, cu:
 - Detașamentul Olteanu (general Marcel Olteanu) la nord, având Brigada 5 Roșiori, Batalionul 14 Infanterie din Divizia 7 și o baterie de artilerie
 - Grupul Holban (după comandantul Diviziei 6) având Divizia 6 Infanterie, Divizia 7 Infanterie și Divizia 2 Cavalerie
 - Divizia 16 Ardelenească - ca rezervă (diviziile ardelenesti dispuneau numai de regimentele de infanterie, cavaleria și artileria organice fiind în curs de constituire)
- Gruparea de Sud, sub conducerea generalului George Mărdărescu, cu:
 - Divizia 1 Vânători
 - Divizia 2 Vânători, având atașat și Regimentul Beiuș
 - Regimentul 17 Cavalerie (de la Divizia 2 Cavalerie)
 - Divizia 18 Ardelenească - ca rezervă generală

Efortul principal se făcea cu flancul nordic, unitățile din sud jucând rolul de pivot. Luptele au avut un caracter înverșunat dar de scurtă durată; în general, după o rezistență inițială puternică susținută de așezări favorabile în teren și de un foc puternic de artilerie și mitraliere, trupele maghiare erau nevoite să se retragă ca urmare a manevrelor pe care unitățile românești le efectuau pe flancuri, speculând direcția predominantă est-vest a defileelor și cursurilor râurilor, precum și lipsa de continuitate a dispozitivelor inamice.

¹¹ Grupul aerian din Transilvania - Grupul 5 Aerian - utiliza 3 astfel de aparate.

Plecând din poziția inițială de pe aliniamentul Mureșului, la 17 aprilie 1919, cu toată opoziția unităților maghiare, în cca. 10 zile de ofensivă forțele românești au ocupat linia marilor centre (Satu - Mare, Oradea, Arad), securizând astfel teritoriul atribuit statului național român de convenția cu aliații.

În această perioadă cele mai dificile lupte s-au dat împotriva Diviziei de Secui. Mare unitate experimentată, disciplinată, aceasta nu fusese contaminată de ideologia bolșevică. Bine condusă de colonelul Kratochwil, animată de puternice sentimente șovine (trupele române ocupaseră Ținutul Trei Scaune - baza de recrutare a acestei unități), această divizie a luptat bine fiind în final manevrată, împinsă în cotul Tisei la Nyregihaza, încercuită de forțe române superioare și silită în final să se predea (peste 10.000 de prizonieri și un bogat material de război).

Fig. 8. Motomitralieră, autotun și autocamion din dotarea trupelor române

Factorii principali care au asigurat succesul trupelor noastre au fost:

- Organizarea și concepția operativă a comandamentului
- Calitatea instrucției și disciplina trupelor
- Dotarea cu armament și muniții
- Dispozitivul inamic discontinuu - de-a lungul defileelor
- Spiritul ofensiv
- Mobilitatea reprezentată prin
 - - trupe de cavalerie (28 Esc) - cu artilerie călăreață atașată
 - - secții autocamioane la MU
 - - motomitraliere și autotunuri

Urmări

Odată cu ocuparea liniei marilor centre (Satu - Mare, Carei, Oradea, Arad) și a spațiului de siguranță la vest de acestea - granița teritorială convenită cu aliații, nu s-a încheiat campania armatei române în Ardeal. Linia respectivă, lipsită de un obstacol natural, nu putea fi apărată în condițiile în care Ungaria își păstra capacitățile ofensive. Trupele maghiare bătute, dar nu distruse, se retrăgeau spre Tisa și spre bazele de refacere. În zona interioară se desfășura un amplu proces de mobilizare, echipare și instruire a unor noi unități, proces guvernat de multiple susțineri ideologice: noul curent bolșevic, tot mai virulent într-o Ungarie care pierduse în timp scurt poziția sa în cadrul imperiului, dorința de a salva cât mai mult din teritoriile stăpânite odinioară, lipsa de întrebuințare a unor militari, în special corpul ofițeresc, care serviseră în fosta armată imperială.

Echipe și armament de bună calitate existau din belșug pe teritoriul ungar. Toate acestea, coroborate cu politica agresivă a Budapestei crea un pericol mortal pentru statul român în situația în care ofensiva noastră s-ar fi relaxat pe o poziție în plină câmpie

și fără nici un obstacol natural care să faciliteze apărarea. De aceea comandamentul român, în pofida unor încercări ale comisiei aliate de a bloca avansul trupelor noastre, a luat hotărârea să continue ofensiva până la Tisa, obiectiv care a fost atins la începutul lunii mai 1919.

Concluzii

Când majoritatea țărilor participante la Primul Război Mondial își stabileau structurile postbelice, realizau corsetul diplomatic al recunoașterii drepturilor statale și începeau deja munca de refacere economică și socială, România era nevoită să lupte cu intensitate, pe două fronturi (Tisa și Nistru) pentru câștigarea și apărarea drepturilor sale naționale, motivele intrării sale în război.

Din această încleștare va rezulta în final România Mare, ca încununare a eforturilor complexe și jertfelor poporului nostru susținute de o conștiință națională ajunsă la maturitate.

BIBLIOGRAFIE

- Avram, Valeriu, *Războiul aerian deasupra României 1916 - 1919*, Editura Militară, București, 2017.
- Crosby, Francis, *A handbook of fighter aircraft*, Duxford, England, 2010.
- Kirițescu, Constantin, *Istoria războiului pentru reîntregirea neamului*, Vol. 3, Editura Cartea Românească, București, 1922.
- Mărdărescu, Gheorghe, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei*, Editura Militară, 2009.
- Otu, Petre, *România în Primul Război Mondial*, Vol. 4, Editura Litera, București, 2018.
- Preda, D.; Alexandrescu, V.; Prodan, C., *În apărarea României Mari - Campania armatei române din 1918 - 1919*, Ed. Enciclopedică, București, 1994.
- Romanescu, G.; Tudor, G.; Cucu, M.; Popescu, I., *Istoria infanteriei române* - vol. I/II, Editura Militară, București, 1985.
- Stănescu, gl. mr. Gh., *Tancuri și automobile*, Editura Militară, București, 1978.
- Taylor, J. H., *Jane's Encyclopedia of Aviation*, Studio Editions 164, London, 1989.
- Ucrain, C.; Dobre, D., *Personalități ale infanteriei române*, București, 1995.
- *** *165 de ani de existență a artileriei române moderne*, Editura Centrului Tehnic - Editorial al Armatei, București, 2008.
- *** *Infanteria Română - 180 ani*, Editura Centrului Tehnic - Editorial al Armatei, București, 2010.
 - *** *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, vol. IV, 1987.